

Межа між фактом і вимислом у літературно-інформаційному жанрі повісті-репортажу (на матеріалі твору Юрія Мушкетика «Час звіра»)

У статті розглянуто факт співіснування в одному тексті ознак жанру журналістики (репортаж) та літературного жанру (повість) на матеріалі твору «Час звіра» сучасного українського письменника Юрія Мушкетика. Досліджено відображення двох реальностей: тієї, у якій існує автор, та тієї, у якій існує авторська свідомість.

Ключові слова: історичний факт, письменницький вимисел, художня реальність, літературно-інформаційний жанр, повість-репортаж, Юрій Мушкетик.

Постановка наукової проблеми та її значення. Повість-репортаж як жанровий різновид української прози на сьогодні майже не досліджений у вітчизняному літературознавстві. Цей жанр відкриває нові можливості для авторів, даючи їм змогу розгорнути спектр поставленої проблематики більш широко. Серед головних його особливостей можна виокремити суб'єктивізм (або авторську суспільну позицію), що позначає важливість не лише суб'єктивно сприймати будь-яку ситуацію, а й змогу суб'єктивно подавати її реципієнтові. У такому жанрі обов'язкове поєднання фактів життя з емоційністю, особистим сприйняттям події, увагою до подробиць. З одного боку, повість-репортаж нагадує літературний жанр повість, де правдивість дії й епічність оповіді досягаються за рахунок максимального наближення до самого життя, а з іншого – жанр журналістики репортаж, де автор описує злободенні теми, очевидцем яких є сам. Жанр повісті-репортажу синтезував у собі головні ознаки двох, на сьогодні активно використовуваних і досить популярних серед «майстрів пера» жанрів.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Творчість Ю. Мушкетика розглянуто здебільшого в статтях стосовно історичних романів і повістей автора (Л. Федоровська, І. Семенчук, М. Слабошпицький, І. Кравченко, А. Шпиталь, Ф. Кейда). Повість-репортаж «Час звіра» ще не ставала об'єктом наукових зацікавлень, зокрема в аспекті визначення жанрових особливостей та співіснування у творі історичного факту й письменницького вимислу.

Мета цієї розвідки – розглянути своєрідність співвідношення факту й вимислу у творенні художньої дійсності в повісті-репортажі Ю. Мушкетика «Час звіра».

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Юрій Мушкетик написав свій твір «Час звіра» на помежів'ї літературного (повість) та інформаційного (репортаж) жанрів, що дало можливість існувати реальним фактам життя (сучасне село, імена реальних політиків, сучасний менталітет українського народу) й авторському вимислу (висока моральна стійкість Максима та його віра у світле майбутнє України, кохання Віри й Максима) в одній текстовій площині. Поєднала ці два значеннєві пласти авторського задуму суспільно-політична проблематика твору. Отже, повість-репортаж – це відображення двох реальностей: тієї, у якій існує автор-людина (реальний світ, де він є очевидцем і може суб'єктивно сприймати та передавати факти), а також тієї, у якій існує авторська свідомість (художній світ, який він створює сам), під одним знаменником (загальна проблема). Наскрізність тематики твору визначається тим, що вона єдино-спільна відразу для двох вищезгаданих світів. Доцільність використання автором жанру повісті-репортажу доводиться ж не лише розкриттям суспільно-політичної проблематики, а й способами її втілення та масштабами розгортання.

Усе інформаційне тло твору Ю. Мушкетика «Час звіра» ділиться на реальні факти (світ автора-людини) і художній вимисел (світ авторської свідомості). Реальні факти, використані автором, діляться на дві великі групи: персоналії й цінності (моральні, суспільні, національні тощо). Наявність такого матеріалу в загальній подієвості твору справляє враження на читача та дає можливість упевнитися в тому, що перед ним – розповідь очевидця. Тобто такого автора, який не лише вказує на точність часу й місця події (сьогоднішня Україна), а й особисто перебуває в цій просторово-часовій реальності, передає її із суб'єктивними відтінками сприйняття, що підтверджують емоції письменника, його враження (частіше негативні) та власні небайдужі роздуми. У повісті-репортажі Ю. Мушкетика «Час звіра» до групи реальних персоналій належать наші сучасники (В. Янукович, Ю. Тимошенко,

Р. Ахметов, Л. Кравчук, В. Ющенко) й особистості, котрі вже стали історичними (Й. Сталін, В. Ленін, О. Македонський, Ю. Цезар, Б. Наполеон, Б. Хмельницький, Дорошенко, І. Виговський, Т. Шевченко, П. Грабовський, Ю. Тютюнник, С. Бандера, В. Стус, В. Чорновіл).

Другу групу імен використано автором для проведення аналогій та асоціацій (між минулим і теперішнім), для увиразнення проблематики, для того, щоб читач мислив прогресивніше та ширше, учився використовувати знання й досвід історії. Наприклад, коли Максим роздумує про президента Віктора Януковича та задається питанням про силу влади: «Що ж воно таке влада, що так вона забирає людину, як іржа в'їдається в мозок, у серце? І не тільки в недалеких, поганих людей» [1, с. 351], він згадує О. Македонського, котрий спочатку був готовий пити отруту з чаші, яку йому подавав друг, а потім, отримавши цілий світ, власноруч заколов того самого друга: «Он хоча б і Олександр Македонський. Який був щирий, довірливий спочатку... А потім, завоювавши півсвіту, вже нікому не довіряв, ні з ким не дружив, став підозріливим, підступним і жорстоким. Того ж таки друга на бенкеті заколов списом, вирвавши його з рук у вартового» [1, с. 351], Цезаря, який був прикладом мудрої людини, а потім став тираном: «Або Юлій Цезар, чи не найрозумніша людина на планеті, який стільки дав людству розумних законів, настанов. Але і його серце опанувала іржа влади... А потім обдурив і консулів, і сенат, і форум, і таки узурпував владу. За що його і вбили змовники» [1, с. 352], Наполеона, який був великим полководцем, Леніна та Сталіна, котрі стали катами українського народу й української мови. Для повісті-репортажу значимою є перша група імен, адже їхні власники впливають на історію сьогодення та є активними учасниками суспільно-політичного руху. Важливі не самі лише згадки певних особистостей, а й способи їх зображення. Описуючи В. Януковича, автор навіть не називає його імені, але з контексту (за допомогою деталей, синонімів, фактів) реципієнт розуміє, про кого йдеться: «А он і консул-президент, гарант зросійщення, у «Роллс-Ройсі», він теж підписав той закон (йому й не дивно, він плутає Гомера з Гіппократом), захопив один з священних горбів, приватизував і ходить на унітаз із чистого золота» [1, с. 414], так, автор підкреслює жадібність до влади та низькі розумові здібності президента. Словосполучення «унітаз із чистого золота» та «плутає імена» слугують точними й безпрограшними орієнтирами для сучасних українців у його впізнанні. Цієї ж реальної особи стосуються й такі факти: «найвищий достойник «Малой России» аж репається від щастя» [1, с. 414]; «Нічого мудрого я від нього не чула... Плутає Лесю Українку з Ахматовою, а Чехова з ячнею» [1, с. 275]; «Зевс – верховний – наживається з корупції і хабарів і вже не знає, що робити з награваним у народу багатством» [1, с. 397]; «...Він нічого не думав. Він взагалі не вмів думати. Увесь вік жив тим, що йому підказували» [1, с. 349]; «Зайшов до резиденції, пройшов у свій кабінет. Праворуч – шафа з книгами, він їх ніколи не читав, але так “положено”. Он і його книжка. Він її не писав... Треба було б прочитати, та нехай, колись, на старість. За неї йому заплатили сімнадцять мільйонів. Отож так живуть писаки? Треба б їх трохи прожучити, бо патякають» [1, с. 350]; «В нього біля берега теж яхта. Срібло, позолота, навіть унітаз з позолоти. Але навіщо вона? В нього вертольот» [1, с. 351]; «Ось укріпіть вертикаль, розсадить скрізь своїх людей, тоді нехай хто-небудь спробує квакнути» [1, с. 351], характеристикою цього образу автор підкреслює гостроту та силу суспільно-політичної проблематики реального світу, яка через глибину переживань знаходить свій вияв у художній формі. Закцентовано увагу на масштабах влади, багатства й «розуму» цього героя. Письменник торкнувся питань корупції та зрадницької політики, які тягнуть за собою роздуми про сучасну Україну, про сучасну владу, що не відповідають світосприйняттю письменника, не задовольняють його патріотичні цінності.

Лише контекстуально відомим стає й прізвище Тимошенко: «– Вона злодійка. Вона всіх нас обікрала. – Тебе? – Вона заплатила москалям за газ наші гроші. – Так притисли москалі. А ці ось нинішні, виторгували хоч копійку? А скільки нашого оддали. – Вона підла... – Вона розумна. Ці ось проти неї козли» [1, с. 435], уводячи цей діалог (який можна часто почути в реальному житті) у текст, автор намагається зобразити необізнаність суспільства, яке заплуталось у політиці й не бачить істини.

Незавуальовано описується «неправильна» економіка України, «однобічний» рух грошей, бідність бідняків і збагачення багатіїв, значна соціальна нерівність, яка з кожним роком стає все глобальнішою та більш кризовою. Закономірною тут є згадка про мільярдера Рината Ахметова – найзаможнішої людини України сьогодні, підприємця, президента футбольного клубу «Шахтар», власника компанії «System Capital Management», благодійного фонду «Розвиток України» та фонду «Ефективне управління»: «З дядька, який збиває в кров руки і продає рами на базарі, – сорок процентів податку.

А з Ахметова – чотири, ще й пільги різні. І має за рік десять мільярдів доларів. Міжнародний фонд двічі пропонував обкласти багатіїв податком не менше як у п'ятдесят процентів, як по всьому світу – не прийняли. Бо це буде податок на самих себе» [1, с. 435]. Узагальнюючи проблеми українського суспільства, автор пише про Віктора Ющенка. Ця згадка має негативне емоційне забарвлення: «Все погано. Майже безнадійно. І в котрий раз. За нерозумного Хмеля проттринділи нашу волю, за легковажного Мазепи, за тих-таки Грушевського й Винниченка, за Ющенка легковісного, всіх інших до уваги можна не брати. Або за проданці, або недолугі» [1, с. 281]. Як факти життя сприймаються й певні ціннісні категорії сучасного українського суспільства. Сьогодні наявні спотворені погляди на добро, чесність, справедливість, взаємоповагу, патріотизм, гуманізм, любов та співчуття, що завжди й витворювали суспільство як досконалу систему буття людей. Показовою картиною «хворих» цінностей (творення добра, прояву співчуття та допомоги один одному) у творі «Час звіра» стало зображення хвороби серця Іванка (внука голови сільради Чередника): «Це ж найкращий агітаційний момент. Кращого й бути не може». А вже Ігор розвивав: «Вилікуємо, розрекламуємо, надрукуємо в газетах фотографії Віктора Вікторовича з Ваньком. Ти ж уявляєш!». Ігореві «слова були дещо діляцькі, майже цинічні, але правдиві» [1, с. 254], де прояв великодушності збудований на фундаменті користі та власної вигоди. Так, чуже велике горе стає звичайним вигідним рекламним ходом, тобто в передвиборчій агітації існує лише реклама добра, а не саме добро. Автор у багатьох фрагментах твору доводить, що суспільство, особливо його владна частина, абсолютно втратило чесність: «Всі так роблять. Увесь наш світ нині стоїть на цьому. Депутати, міністри... Які обладки роблять, купляють-продають заводи, комбінати за сотні мільйонів, за мільярди. І трохи не половина прилипає до долонь. Скрізь. В уряді, в адміністрації, в банках» [1, с. 325]. Письменник обурюється тим, що кожен думає лише про себе й свою кишеню, тим, що держава (народ) не потрібна нікому, а державні ресурси – усім.

Утрачена й головна державна та національна цінність – патріотизм, що виражається відмовою від українського й прагненням до російського. Автор (продовжуючи виконувати роль репортера-очевидця) дає чітку вказівку на те, що з цим погоджується й Леонід Кравчук (згадка про якого є фундаментом для авторитетнішого подання думки, а це свідчення того, що в Ю. Мушкетика не викликає негативних емоцій названа особистість): «Вже й перший президент до кінця втямив це, й написав, що ми вже доживаємось до того, що буде російська Україна і її столиця “руськоговорящая” і що у Верховній Раді сидять невігласи і зрадники, які служать Москві» [1, с. 419].

В образі молодої путани, що є досить звичним для сучасного світу, автор відображає нищість сучасного суспільства, яке, незважаючи на свої великі можливості, утратило сором і відчуття самоповаги: «– О чьом задумался, дєтїна?», треба веселитися: «Радїйте, співайте, прийшла перемога», – процитувала Тичину. – Всі веселяться... – Фаїно, скажи, як ти тут опинилася? Ти ж розумна... – Кінчила ін'яз. – Тобі б не тут бути... – Знаєш, є такі, який одтрахає, а тоді запитує, як ти тут опинилася, співчуває. А є інші: спочатку поспівчуває, а тоді одтрахає» [1, с. 447]. Образ цієї героїні (як і інших – представників молодого покоління) указує читачеві напрям, у якому рухається суспільство, знищуючи традиційні цінності, деградує.

Вигадані персонажі в повісті-репортажі «Час звіра», як і реальні, діляться на дві групи: історичні та сучасні. Історичні – це роди Дідиків і Коноплянських. Описуючи історію роду, автор демонструє розвиток ментальності народу, розвиток суспільно-політичного устрою, вияв ціннісних категорій у людей із різним рівнем вияву волелюбства. Якщо порівняти зображення сучасних реально існуючих персоналій та вигаданих, то очевидно, що повний портретний опис письменник надає лише другій групі, адже зовнішні дані осіб першої групи (дуже відомих на сьогодні людей, наприклад Януковича чи Тимошенко) знає кожен українець, що зовсім не полегшує завдання автора, бо про людину, відому всім, письменник має говорити настільки влучно, щоб із ним могли погодитися, щоб цю особистість могли впізнати та сприйняти художньо. До групи сучасних вигаданих персонажів (тих, котрі функціонують у пласті художньої реальності нинішньої України) належать Максим (головний герой; політичний агітатор від партії «Моя Україна»), який любить звичайний народ та свою державу, не намагається нажитися на виборах: «Йому тридцять вісім, після закінчення інституту та служби в морському флоті на Далекому Сході він два роки вчився в аспірантурі, шабашив – будував житло для нафтовиків Якутії, ловив рибу на сейнері. Ганяв РАФа, вчителював... Пряв вузьку, малогрошовиту ниточку, та й та обривалася. Йому весь час не щастило» [1, с. 247], Віра (кохана

жінка Максима), має власні політичні переконання й не вірить у порядність нинішніх політиків: «...очі розумні, отже розумниця» [1, с. 277], Світлана (дружина Максима), яка любить гроші та не має ні моральних, ні патріотичних цінностей: «Світлана була байдужа холодна красуня, в житті їй ніщо не цікавило, й нічим вона не переймалася... Світлана не розмовляла українською мовою і принципово їй не вчила...» [1, с. 261], Ігор (співробітник Максима), який переймається лише власною вигодою: «Ігор – іроніст і цинік, життя сприймає легко, нікому свого не подарує, не переймається чужими бідами» [1, с. 254], Віктор Мартиненко (кандидат у депутати), котрий дещо лицемірним: «Років під шістьдесят, середнього зросту, міцний у плечах, брови широкі, густі, чепурні, козацькі, з просивиною вуса, впевнений у собі...» [1, с. 267], Олексій Гаврилович (дід Максима), що є відображенням знання й мудрості: «Діду близько дев'яноста, але він ще міцний, рухливий. Побільшало плесо лисини, трохи відвисла нижня губа, глибше прорізалась зморшки кругом рота. Обнялись, поцілувались. Максим любив діда...» [1, с. 289], Левко (водій та охоронець Максима), який намагається жити справедливо, але не в збиток собі: «... тридцятилітній велетень з обличчям бандита: чуб сторчма, лоб вузький гулястий, очі глибокі, підборіддя круте з ямочкою... Левко – добрий, чесний, правдивий, справний, але тільки тоді, коли вважає, що так треба робити» [1, с. 267], Григорій Іванович Чередник (голова сільради), котрий має моральні принципи, але не є борцем за них: «Чоловік був років під шістьдесят, кремезний, зі стемнілим, неголеним, суворим обличчям, брови дугами, як у козацьких полковників на старих портретах» [1, с. 251], Щебетов (кандидат у депутати), який уособлює представників нинішньої влади реального світу: «Був це натоптуватий чолов'яга у голубому дорогому костюмі, повновидий, з чубом “йоржиком”, з маленькими, олов'яними очима. Максим пригадував, що йому розповідали про Щебетова: починав з наперсточників, далі розбагатіли вдвох, того другого підірвав у машині» [1, с. 335] й інші, які є головними учасниками подій, описаних у повісті-репортажі Ю. Мушкетиком. Ці образи – відображення основних типів характерів сучасності, вони дають змогу глибше зазирнути в істинну природу нинішнього суспільства, відобразити масштабність проблематики та правильно сфокусувати увагу читача.

Головним вигаданим образом «Часу звіра» є образ Максима, котрий почав працювати агітатором на виборах і потрапив в епіцентр суспільно-політичного життя сучасної України. Він не лише головний герой, він образ-опозиціонер, провідник авторської свідомості з реального світу в художній, відображення світосприйняття письменника: «Запекло, заболіло. Чому я її так люблю? Логічно відповісти не можна. Люблю за все. І за її страждання також. Хотілося б любити її високу, чисту, осяйну. Але такої немає, а є така, яка є» [1, с. 426]. Також образ Максима – це не тільки протиставлення всім вигаданим і реальним персоналіям повісті-репортажу «Час звіра», котрі хочуть нажитися на звичайних українських людях, а й протиставлення всьому суспільно-політичному руху держави, зразок людини іншого характеру, іншого способу мислення й інших прагнень: «Максим мовчав у гіркій задумі й печалі. Налягли кацапи своїм вічно голодним черевом на наш край, і душать, і чавлять. Колись він про це не думав» [1, с. 312]; «Влада все заморозила. А опозиція... Всі ті партії – вони тільки для себе. Я впевнився: згори нічого зробити неможливо. Треба тільки знизу» [1, с. 438]; «І я такий, який є. Маленький, нещасний. І – на подив – укріпився в собі. Почував, що збирає в душі те, що розгубив, метляючись по світу, тепер же стояв на українській землі, під українським небом і укріпився в вірі в Україну» [1, с. 426]; «... що таке щастя? – Кожен під ним розуміє інше. Для одного воно – горілка, для іншого – кар'єра, для третього – гроші, для розумного – гарні жінка та діти, сім'я» [1, с. 308].

Повністю протилежний образіві Максима образ кандидата в депутати Щебетова (відображення реального світу в художній інтерпретації): «Там голова держадміністрації – регіонал, тягне за Щебетовим. Вже зараз викликав голів сільради, якщо ваші не проголосують за Щебетова, подавайте зразу заяву з роботи, і старших лісничих викликав, головлікарів, і всім той же страх. І всі там їхні – начміліції, начГаї, завнаросвіти, навіть подекуди корбудів своїх ставлять. Вертикаль» [1, с. 269], у політиці цього представника влади немає демократії, правди й чесності. Головне відображення ціннісних категорій художнього світу простежується через образи Максима та Ігоря (у минулому – однокурсників), які протиставляються один одному. Ігор – це відображення ціннісних категорій, що сьогодні реально охоплюють представників типового українського суспільства, а Максим – «мірило» вияву моральних цінностей, тих, до яких повинен прагнути кожен українець, щоб побудувати нову державу, де на першому місці буде людина. Такий опозиційний характер найчастіше зображується

письменником у діалогах між героями: «Максим не знав, що йому й думати. Хитрий цей Ігор, підлий до дна... Але до нього прихилений. – Як так? Звідки ж вони беруться? – З неба. Державний ресурс, партія... – Так це ж мажоритарка. – Жоден депутат не йде без згоди і підтримки партії. Дають бізнесмени, вони потім вернуть. Ну, й кандидат дає дещо, наш щедріше, Щebetов жметься, бо жлоб. Запам'ятай: така лафа для тебе тільки один раз... Схильний до сумнівів Максим запитав: – Такі суми? – Може, й більше. Такий час, такі ми багаті... Крутись, коли не хочеш остатися з голою сракою» [1, с. 327]; «– Як два місяці? – вигукнув Максим. – А як же? Хто буде платити, з якого дива, з яких грошей? Це ж треба їх на зарплату брати, звідки?.. Кому вигідно? – Це ж нечесно. Все на вигоді. – Нечесно в сусідньому городі цибулю красти. І раптом Максим спалахнув: – Поглянь, серед кого ми крутимось. Кого підкупляємо. Кругом нужда, убозтво. Як колись: пани і холопи. Ще гірше. – Я винуватий? Давай покинемо, нехай буде Щebetові. Я ці закони встановив?» [1, с. 331]. Максим – утілення людини високих цінностей, а отже, і високої моралі, яка ніколи не ставить на перше місце власну користь, свої інтереси над інтересами суспільства, що простежується реципієнтом від самого початку твору, коли Максимові необхідні робота та гроші: «...запропонував роботу в команді кандидата в депутати. Максим, трохи повагавшись, погодився, бо: 1) кандидат порядний, нажив свій статок не грабунками, не розбиранням партійної або комсомольської каси, а на розробці нікому не відомого маленького нафтового родовища, патріот, порядна людина; 2) працюватиме в команді Ігоря; 3) у виборчу дільницю входить село, в якому Максим народився...» [1, с. 249] і до самого кінця, коли Максим заради світлого майбутнього своєї держави відмовляється від високої посади та великих грошей: «– Бабло одержав. Не мало? – Багато. – А вітаю... Віктор Вікторович бере тебе помічником. Помічником депутата. Тобі шалено повезло, знаєш, скільки отримує помічник депутата? Трохи менше, ніж сам депутат. – Я не піду. – Тобто. Що ти городиш?! Журавель у жмені... – Нехай летить собі. – А що ж ти робитимеш? – У Зеленому хороша школа. Там немає вчителя історії. Вони беруть мене. – Це як Остап Бендер: перекваліфікуюсь в управдоми. – Піду за призначенням. Нам тепер все треба робити з самого початку: вчити дітей власної історії, власної гідності, праці. Сіяти. І, може, зійде новий засів. Чистий. Бо цей нечистий. Пробач, але ти в ньому не останній ку-кіль. Здавалося, всі ми однієї матері діти, аж ні» [1, с. 448].

Контекстуально та семантично важливі слова Максима, які підтверджують існування анти-цінностей у реальному світі: «Й кругом тільки жадоба, тільки жага, тільки захланність. Особливо в столиці, де всі оті олігархи, багатії, високі посадовці...» [1, с. 397]. Так, особливо ціннісно-мертвою зображується серцевина держави; «– Отака ціна... виборів. – Така. – Так все закінчується. В світі закінчується все. І немає ні правди, ні вірності, ні любові, ні ненависті. Тільки жадоба, тільки лють, тільки зламати іншого. Оці вибори – підтвердження цього» [1, с. 443]. Тому треба зауважити, що зображені вибори відбуваються саме в дійсності автора, а не в художньому світі твору, вигадані герої слугують лише провідниками інформації. Такі думки про злам суспільно-політичних цінностей приводять головного героя повісті-репортажу «Час звіра» до роздумів про історичний розвиток особистості українця, про його двоїсту природу, що закінчуються проблемним питанням: «Дивився у вікно. Люди йшли і йшли. Тихі, покірні, спокійні. Хто вони? Чи це ті, що мчали з шаблями Диким Полем, стояли на смерть під Жовтими Водами, чи ті, що століттями робили на панів, гнулися над чепігами і гейкали на волів? То коли ж, коли у них переможуть ті, перші. Мусять-бо» [1, с. 443]. Образ Максима – це образ ідеального українського громадянина (як із суспільного, так і з політичного погляду). Письменник проектує увагу читача на те, що зараз утілення ідеального представника нації існує лише в тій векторній площині шляху до майбутнього, що відображається в художній реальності загальної дійсності.

В інформаційному потоці повісті-репортажу «Час звіра» є також універсальна група – це дійсність, яка власне й поєднує світ автора-очевидця зі світом авторської свідомості. Ця група – факт реальності, який слугує тлом для втілення художнього вимислу. До вказаної групи відносять, наприклад, місцеві вказівки, що, не маючи особливого впливу на вияв проблематики твору, усе ж таки є важливим пунктом у самому визначенні специфіки жанру повісті-репортажу. Письменник подає інформацію із сіл та хуторів, які реально існують на території сучасної України. Окрім доріг бідними селами, автор зображує й дорогу Києвом – центром суспільно-політичного життя: «Проїхали Києвом, біля Верховної Ради побачили мітинг чорнобильців і дітей війни, яким ще врізали пенсії, по Хрещатику йшла довга черідка старих жінок у чорних хустках, кілька чоловіків,

під, несли хоругву й плакат з написом «Русский мир побідит» [1, с. 425]. Так, хтось намагається відстояти свої права, хтось у зневірі шукає порятунку в чужому «щасті» (Росія). Щоб зобразити контраст життя в Україні, Ю. Мушкетик репортажує й із місця зовсім інших реалій – урочища Конча-Заспа: «... їхали дамбою. З одного боку вілли трохи скромніші, цегляні, давніші – колишніх ... кадебістів. З другого – нової еліти. І знову ж: скільки їх, нуворишів, хапуг!» [1, с. 425]. Письменник згадує «Родовід банк», що, безперечно, є фактом реальності. Для того, щоб інформація була резонансною, він не відмовляється від подання подробиць: «Ось зараз лопнув «Родовід банк». Знаєш, скільки вони шугнули в офшори на свої рахунки? Півтора мільярди наших грішних гривнів, переведених у валюту. Тільки за цей рік п'ятсот мільонів доларів. Лопнув банк, а не банкіри» [1, с. 325], де саме остання фраза є ключовою. До реальності в повісті-репортажі «Час звіра» належать «збірні» групи людей, котрі сприймаються як типові образи сучасності (узагальнені образи молоді, депутатів, селян, священиків, керівників посад різних рівнів, міліції тощо). Як факт дійсності, пов'язаний із роботою ДАІ, що не впливає на розвиток сюжету твору й подається як миттєва ситуація, на якій письменник не загострює увагу, а зображує подію такого характеру як нормальне явище. Указані межі між дійсними фактами життя та художнім вимислом у літературно-інформаційному жанрі повісті-репортажу формують у реципієнта розуміння багатогранності проблеми, що виявляється в структурованості авторського світосприйняття. Ю. Мушкетик обрав нестандартний підхід для з'ясування болючих питань сьогодення. Отже, органічне поєднання двох жанрів, узятих із журналістики та літератури, дало можливість письменнику створити художній документ, де інформація набагато достовірніша й гостріша, ніж в історичних романах та повістях, адже вона подається очевидцем. Доцільність використання Ю. Мушкетиком жанру саме такого типу є повністю виправданою, оскільки він пише історію сучасності. Поєднання реальності з вимислом дає можливість читачеві відчувати себе частиною історії. Мета повісті-репортажу – розкриття сенсу життя суспільства або людини, де реальна проблема знаходить розв'язання в художньому світі, завдяки прогресивним діям, які читач має спроектувати на реальність.

Джерела та література

1. Мушкетик Ю. Час звіра : роман і повість / Юрій Мушкетик. – К. : Ярославів Вал, 2014. – 456 с.

Ромас Людмила. Граница между фактом и вымыслом в литературно-информационном жанре повести-репортажа (на материале произведения Юрия Мушкетика «Время зверя»). В статье рассматривается факт сосуществования в одном тексте признаков репортажа (жанра журналистики) и повести (литературного жанра) на материале произведения «Время зверя» современного украинского писателя Юрия Мушкетика. Исследуется отображение двух реальностей: той, в которой живет автор, и той, в которой существует авторское сознание. Также рассматривается проблема того, как определенные границы между реальными фактами жизни и художественным вымыслом в литературно-информационном жанре повести-репортажа формируют у реципиента понимание многогранности проблемы, затронутой писателем, что проявляется в структурированности авторского мировоззрения. Доказывается, что органическое соединение двух жанров, взятых из журналистики и литературы, дало возможность автору создать художественный документ, где информация намного правдивее и острее, чем в исторических романах и повестях, ведь она подается очевидцем.

Ключевые слова: исторический факт, писательский вымысел, художественная реальность, литературно-информационный жанр, повесть-репортаж, Юрий Мушкетик.

Romas Ludmila. The line Between Fiction in the Literary Genre Novels and Information Reports (based on work Yuriy Mushketik «Time Beast»). The article deals with the coexistence in the same text attributes of reporting (a genre of journalism) and lead (literary genre) on the material of «Time of the beast» of modern Ukrainian writer Yuriy Mushketik. We study display two realities: one in which the author lives, and one in which there is the author's consciousness. Also, the problem of how certain boundaries between the real facts of life and fiction in the literary genre of novel-information-report form in the recipient understanding of the multifaceted problem raised by the writer, which is manifested in the structuring of copyright worldview. It is proved that the organic compound of two genres taken from journalism and literature, has enabled the author to create an artistic document where the information is true and much sharper than in the historical novels and stories, because it served an eyewitness.

Key words: historical fact, fiction writer, artistic reality, literary and informative genre novel, reportage, Yuriy Mushketik.

Стаття надійшла до редколегії
19.06.2015 р.